

Projekt jest studium pamięci kulturowej w Indonezji i jest prowadzony na małej wyspie Buru, na Molukach w Indonezji, przeznaczonej jako więzienie dla 10 000 więźniów politycznych po masowych zabójstwach pół miliona komunistów (lub ludzi posądzanych o bycie komunistą) w połowie lat sześćdziesiątych XX wieku. Celem niniejszego studium jest zbadanie kulturowego krajobrazu pamięci na wyspie Buru, rozumianej jako mikrokosmos kulturowej pamięci Indonezji o tych zabójstwach. W badaniu wykorzystuję innowacyjne, interdyscyplinarne podejście, które łączy elementy ludzkie i nie-ludzkie (*more-than-human*). Przyjmuję podejście *more-than-human*, aby zbadać wspomnienia i doświadczenia ludzi tam mieszkających jako część środowiska wyspy. W związku z tym cała wyspa Buru będzie przedmiotem mojego badania, w tym jego mieszkańcy z wielu różnych grup społecznych, ich doświadczenia, a także zjawiska materialne i nie-materialne (także krajobraz naturalny), tworzący specyficzny krajobraz pamięci. Projekt, oparty o badania terenowe na Buru, przyniesie krytyczne nowe rozumienie kontrowersyjnych krajobrazów pamięci kulturowej Indonezji. Choć minęło ponad 50 lat, zabójstwa z 1965 r. pozostają w centrum indonezyjskich 'wojen pamięci'. Masowe zabójstwa komunistów w latach 1965-66 były prowadzone głównie przez indonezyjską armię w ramach przejścia rządów nad państwem. Reżim wojskowy, trwający do 1998 r., stworzył i nadzorował hegemoniczną oficjalną narrację o tych wydarzeniach, według której konieczne było wykorzenienie komunistów, aby uratować naród przed zdradą. Do dnia dzisiejszego pozostałe przy życiu ofiary, sprawcy i świadkowie masowych zabójstw żyją obok siebie, a w sferze publicznej o tych okrucieństwach się milczy.

Wyspa Buru została wybrana na miejsce badania, ponieważ od 1969 roku była głównym miejscem deportacji wielu więźniów politycznych przetrzymywanych w więzieniach w czasie masowych mordów w latach 1965-66. Niemniej przeszłość wyspy związana jest nie tylko z historią tysięcy więźniów politycznych (znanych jako „Tapol”), ale także z rdzenną ludnością, nowymi migrantami, którzy przybyli w ramach programu Transmigrasi, członków armii i innych służb bezpieczeństwa. Niektórzy z nich (Tapol i inni „nowi na wyspie”) nadal mieszkają tam ze swoimi rodzinami. Pod wieloma względami historia Buru odzwierciedla szerokie spektrum problemów, z którymi zmagają się społeczeństwo indonezyjskie od czasu uzyskania niepodległości.

Na podstawie analizy istniejącej literatury, wcześniejszych badań i moich badań pilotażowych, które przeprowadziłam na wyspach Jawa i Buru (styczeń-maj 2018 r.), sformułowałam trzy główne pytania badawcze, na które poszukam odpowiedzi podczas trzymiesięcznych badań terenowych na Buru:

1. Jakie są ludzkie i nie-ludzkie podmioty obecne na wyspie, będące 'nośnikami' pamięci?
2. Jak ludzka i nie-ludzka pamięć kształtuje krajobraz pamięci Buru?
3. W jaki sposób krajobraz pamięci Buru odzwierciedla współczesną pamięć kulturową Indonezji o zabójstwach z 1965 roku?

Projekt opieram na najnowszych osiągnięciach studiów nad pamięcią, aby zbadać, w jaki sposób kultura pamięci wiąże się z naturalną przestrzenią, w której krajobraz nabiera znaczenia wielowymiarowych ram pamięci wyrażonych symbolami i artefaktami. W tym sensie świat naturalny uczestniczy w dyskursie pamięci i może być odczytany jako palimpsest, odsłaniając kolejne warstwy znaczeń. Dlatego w moim badaniu przyjmuję odwróconą perspektywę niż w tradycyjnych badaniach etnograficznych, które umieszczają człowieka w centrum analizy. Zakładam raczej, że to wyspa, jako nie-ludzki agent pamięci, znajduje się w centrum i 'adoptuje' elementy nie-lokalne. 'Nie-ludzkie' rozumiem szeroko jako przedmioty materialne i świat przyrody, w tym zwierzęta, rośliny, owady i zjawiska naturalne. Aby zbadać krajobraz pamięci Buru, badam więc zarówno ludzi, jak i nie-ludzi, przeprowadzam wywiady z mieszkańcami wyspy i prowadzę obserwacje, ale także badam zmiany i wpływ ludzi i nie-ludzi na naturalny krajobraz oraz sytuację naturalnych i wytworzonych przez człowieka obiektów materialnych. Projekt sytuuje się w dziedzinie studiów nad pamięcią i w tym kontekście znaczenie wyników badań dla tej dziedziny leży przede wszystkim we 1. wzmocnieniu empirycznych podstaw wiedzy o pamięci zbiorowej w Indonezji, a tym samym przyczynieniu się do rozwoju badań nad pamięcią; 2. skonstruowaniu nowego aparatu pojęciowego w dziedzinie badań nad pamięcią, wykraczającego poza paradygmat eurocentryczny i obejmującego wykorzystanie metodologii nieantropocentrycznych; oraz 3. wzocnieniu teorii *more-than-human geographies* (która wciąż znajduje się na wczesnym etapie rozwoju), wykraczając poza tradycyjne badania pamięci kulturowej.

O wynikach mojej pracy będzie można przeczytać na blogu naukowym 'More-Than-Human-Whisperer' (w języku angielskim) i znaleźć tam cyfrową mapę ludzkiej i nie-ludzkiej pamięci Buru. Końcowym etapem realizacji projektu będzie przygotowanie monografii naukowej w języku angielskim, poświęconej w całości problemom pamięci i pojednania w post-autorytarnej Indonezji.